

7

**ZDROJOVÉ ZAJIŠTĚNÍ BEZPEČNOSTI:
FAKTOR PRÁCE (DOBROVOLNICTVÍ A
PERSONÁLNÍ ZÁLOHA)**

CÍL

- vysvětlit význam dobrovolnictví pro fungování bezpečnostního sektoru ČR
- vysvětlit pojem vojenská a nevojenská milice
- ukázat dobrovolnické organizace angažující se v ČR v oblasti bezpečnosti

OSNOVA:

- Záloha bezpečnostního systému
- Paramilitární bezpečnostní složky

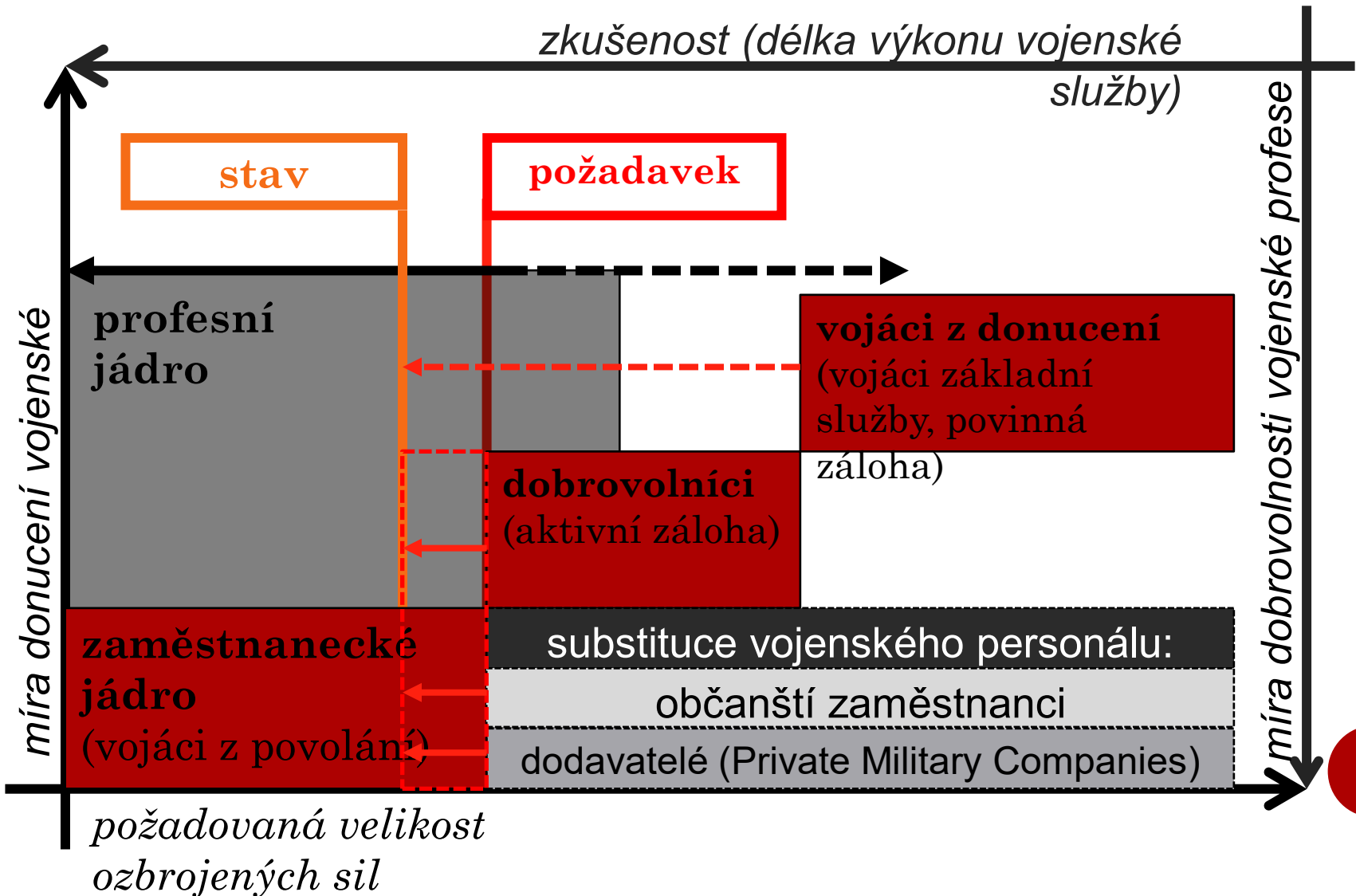

Klíčová slova: *záloha, dobrovolník, vojenská a nevojenská milice, koncepce celkových sil, aktivní záloha, lidové milice, SVAZARM, branná propaganda, Český červený kříž, záchranná služba.*

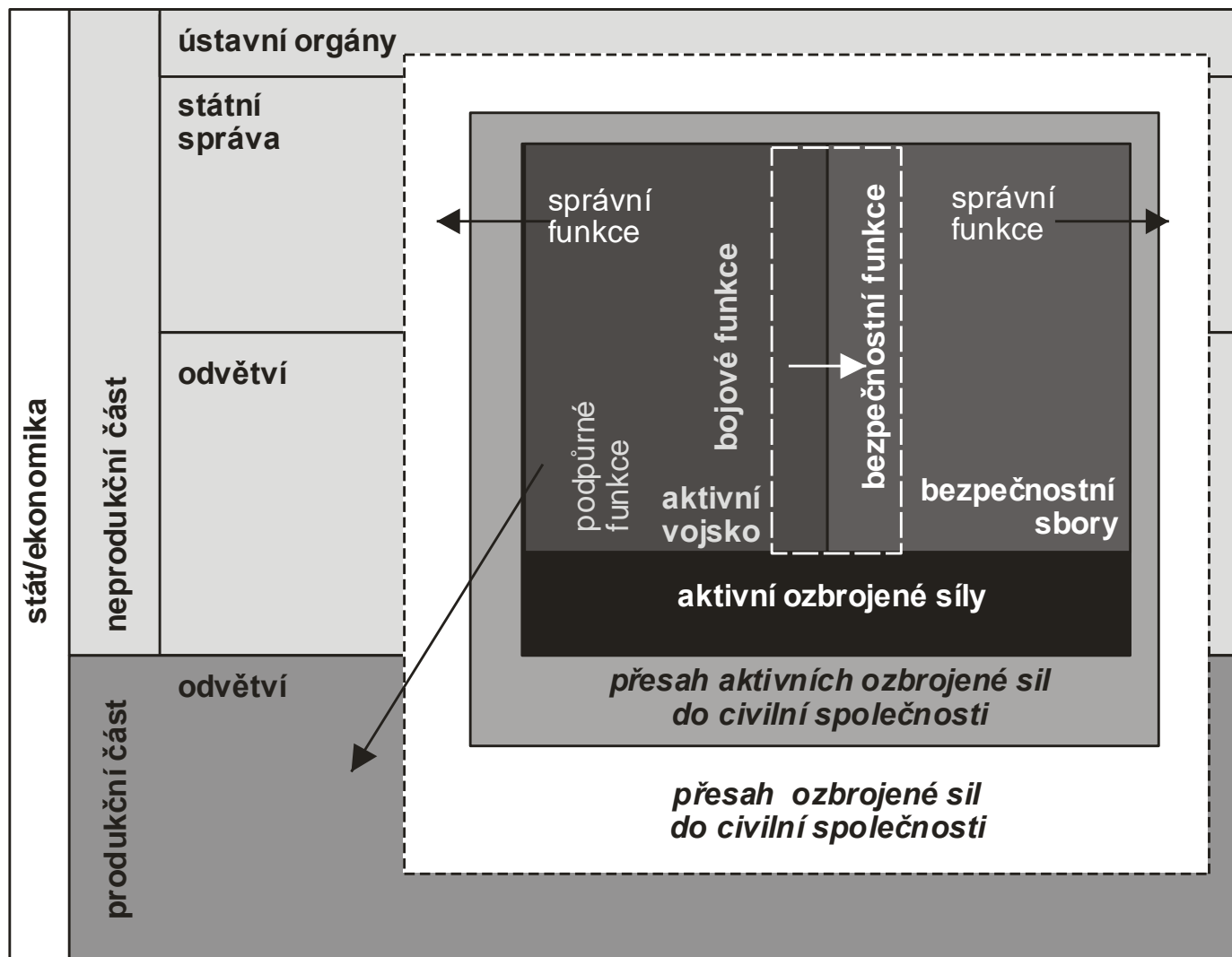
DOPORUČENÁ LITERATURA

- FRIČ, P. (ed.) *Občanský sektor v ohrožení*. 1. vyd. Praha: SLON, 2016. ISBN 978-80-7419-243-2.
- PERNICA, B. *Profesionalizace ozbrojených sil: trendy, teorie a zkušenosti*. 1.vyd. Praha : AVIS, 2007. ISBN 978-80-7278-381-6.
- PERNICA, Bohuslav. *Politika celkových sil a otázka budování vojenské a nevojenské milice v České republice. Vojenské rozhledy, 2012, roč. 21, č. 1, s. 79-88.*
- BÍLEK, Jiří. *Vznik, výstavba a úloha Lidových milicí v letech 1948-1955. Historie a vojenství, 1983, č. 4, s. 32-50.*
- BAŠTA, Jiří. *Lidové milice - nelegální armáda KSČ. Paměť a dějiny, 2008, č. 2, s. 99-108.*
- KAPLAN, K. *Národní fronta 1948-1960*. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2074-1.
- *Aktivní zálohy – základní informace* [factsheet]

KVANTITA A KVALITA: VELIKOST, ZKUŠENOST A DONUCENÍ V OZBROJENÝCH SILÁCH

STÁT VE STÁTĚ

PROCESNÍ STRUKTURA

Procesy:

- Výkonné (obsluhovaný systém – požadavek)
- Podpůrné (obslužný systém – uspokojení požadavku)

nevoják	voják/nevoják		voják		voják
other	combat support service	→	combat support	→	combat
škola	hydrometeorologická služba		dělostřelectvo		pěchota
hudba	vojenská policie		ženijní vojsko		tankové vojsko
	logistika		průzkum		
	zdravotnická služba		protivzdušná obrana		

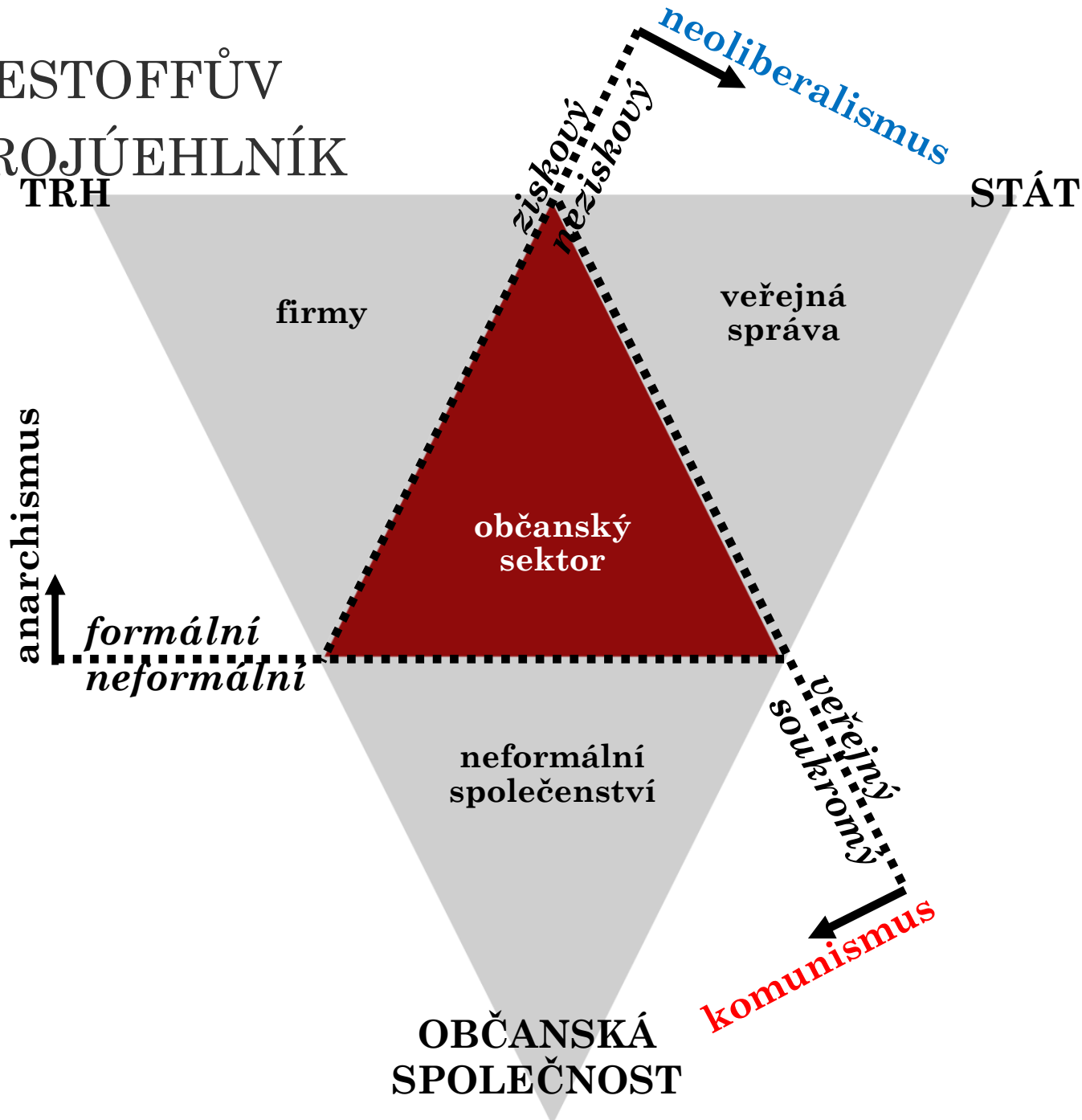
STRUKTURA „MOBILITY“

zařízení a jednotky:

- spojené s mateřským územím státu
  - sklady, letiště, nádraží, nemocnice, místa velení... (pevná infrastruktura)
  - podpůrné jednotky, jednotky územní obrany (mobilní prvky manévrující jen na území mateřského státu)
- expediční
  - speciální síly, hloubkový průzkum, výsadkové jednotky... (mobilní prvky budované jako expediční)
  - mobilní jednotky použitelné v zahraničí jako expediční

PESTOFFŮV TROJÚEHLNÍK

DOBROVOLNÍK

- Osoba přejímající povinnost dobrovolně vykonávající ji jako **profesi za úplatu** (výdělečná činnost)
  - na celostátní úrovni (voják, hasič, policista, celník, příslušník zpravodajských služeb...)
  - na místní úrovni (hasič, policista)
- Osoba přejímající povinnost dobrovolně vykonávající **při zaměstnání** bez nároku na odměnu (zájmová činnost) v
  - ozbrojených silách
  - bezpečnostních sborech
  - jiných složkách

PROFESIONALISMUS VE VNITŘNÍ A VNĚJŠÍ BEZPEČNOSTI

ozbrojené síly

- voják základní služby, voják v záloze (aktivní, povinné)

bezpečnostní sbory a jiné

- dobrovolný hasič, člen ČČK – Horská služba, ČČK, myslivecká stráž, rybářská stráž,

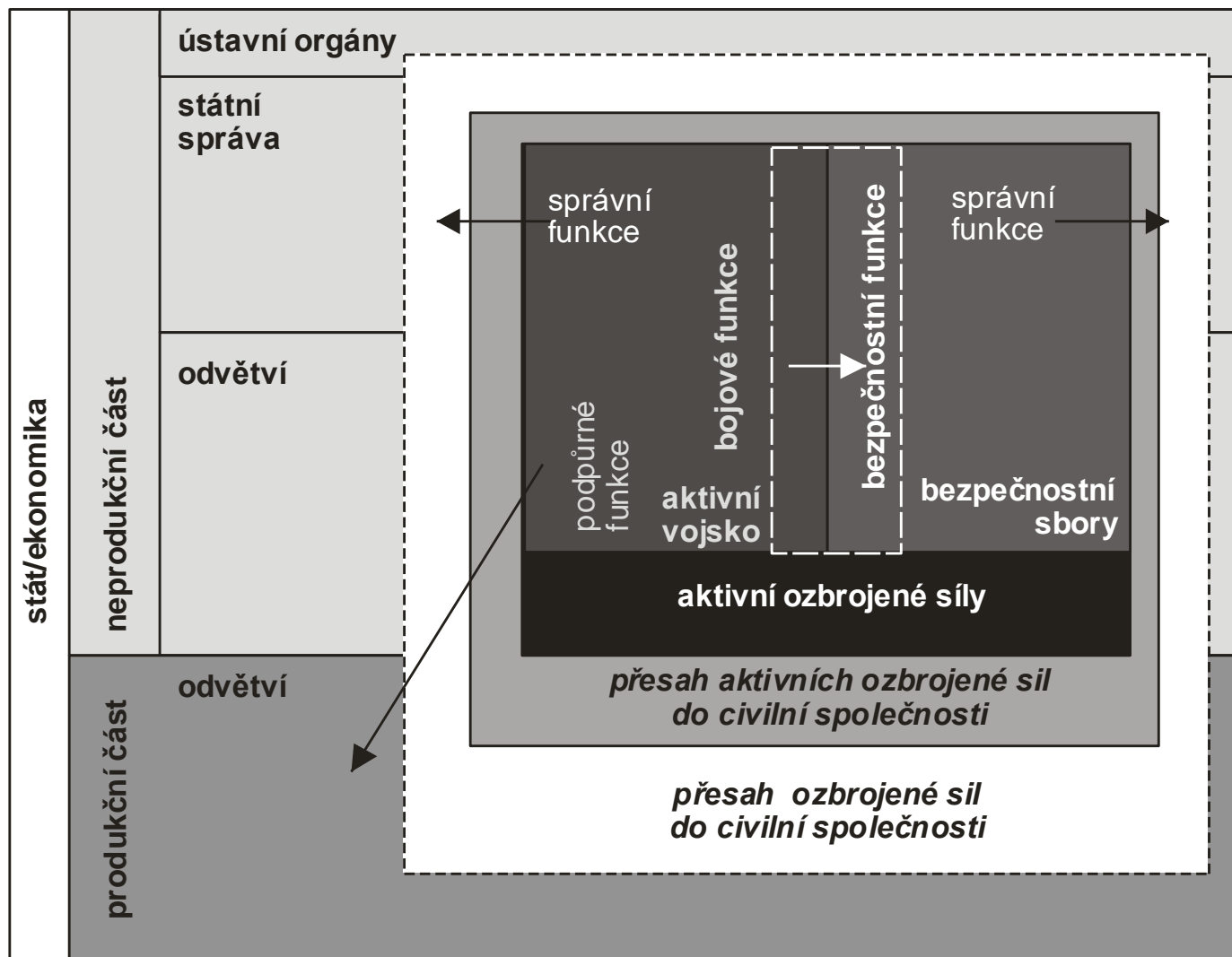
povolání = hasič, voják, policista, lékař atd.

přesun centrální funkce na region nebo obec a její zajištění dobrovolníky = **milice**

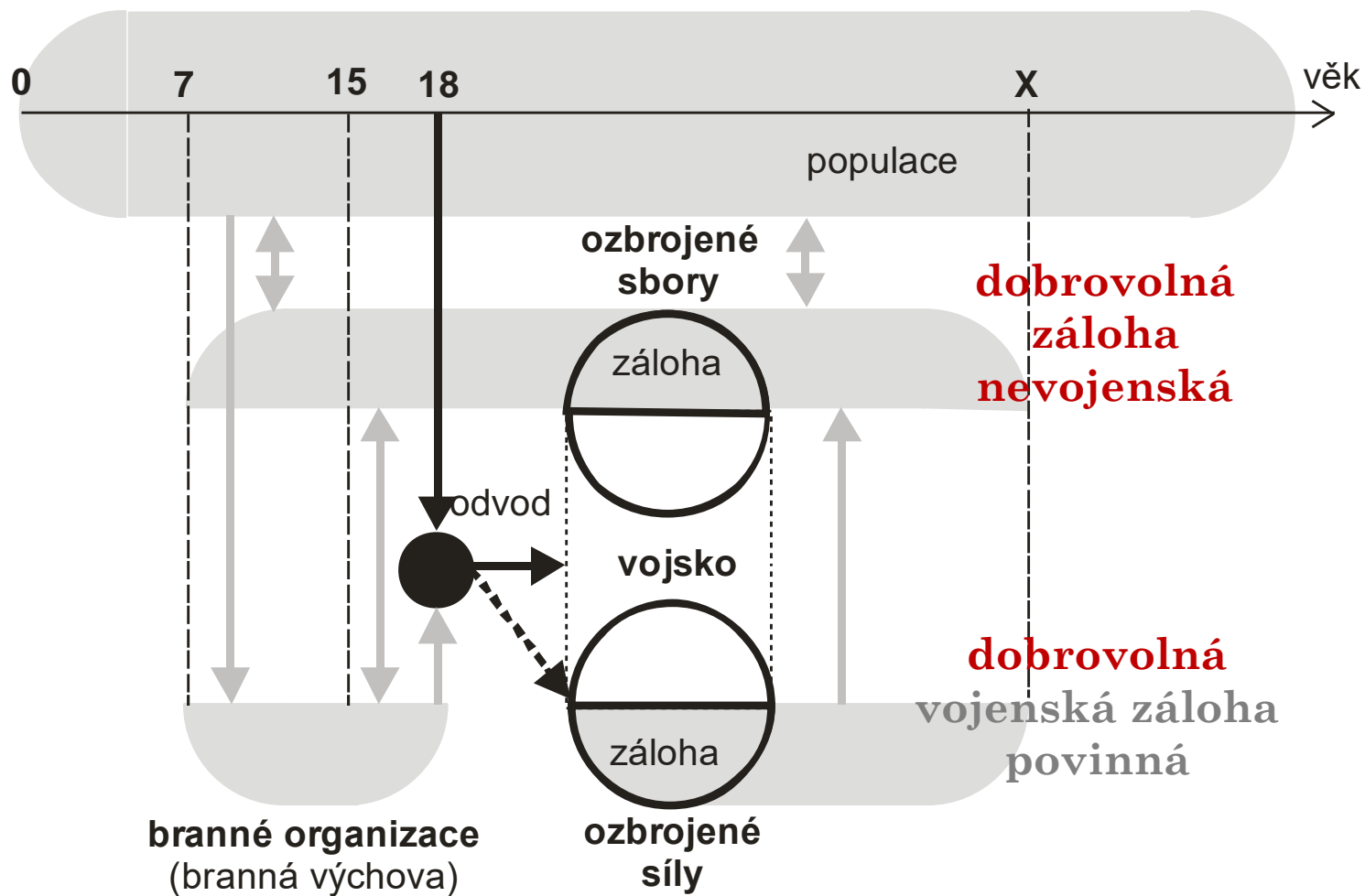
DOBROVOLNICTVÍ (REGULACE)

- Činnost má povahu veřejného zájmu
  - je takto označena v zákoně
  - správní orgány ji takto povolují
- Činnost je legální
  - zákon ji umožňuje (aktivní záloha, dobrovolní hasiči)
  - zákon ji nezakazuje (spolky)
- Činnost je veřejně podporována
  - politicky (personální podpora, veřejná prezentace, státní slib apod.)
  - materiálně (majetek/dotace)

STÁT VE STÁTĚ

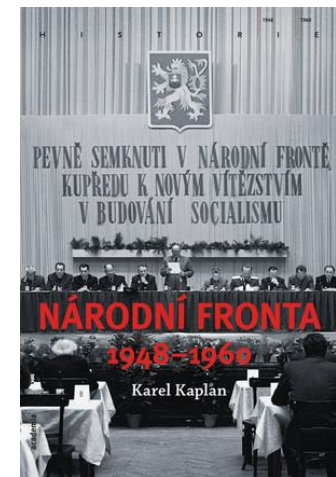

KONCEPCE CELKOVÝCH SIL

NÁRODNÍ FRONTA ČECHŮ A SLOVÁKŮ (ČSSR/ČSR/SSR)

- **Komunistická straně Československa**
- **Československá strana socialistická**
- **Československá strana lidová**
- Česká odborová rada
- Český svaz žen
- Svaz družstevních rolníků
- **Socialistický svaz mládeže ČSR**
- **Česká organizace ČSTV**
- Svaz československo-sovětského přátelství
- **Svaz pro spolupráci s armádou**
- Český svaz protifašistických bojovníků
- **Československý červený kříž**
- **Svaz požární ochrany ČSR**
- Český svaz spotřebních družstev
- Český svaz výrobních družstev
- Český svaz bytových družstev
- Svaz invalidů v ČSR
- Česká vědecko-technická společnost
- Socialistická akademie ČSR
- Česká mírová rada
- Český svaz stavebních inženýrů
- Český svaz novinářů
- Polský svaz kulturně osvětový v ČSSR
- Kulturní sdružení občanů ČSSR německé národnosti
- Svaz českých filatelistů
- Český svaz chovatelů drobného zvířectva
- Český svaz včelařů
- Český rybářský svaz
- Český myslivecký svaz
- Český ovocnářský a zahrádkářský svaz

profesionální složka	záloha	dobrovolník
Československá lidová armáda (vojsko)	vojenská záloha	SVAZARM (ČSR) ZVÄZARM (SSR)
Pohraniční stráž (vojsko MV)	vojenská záloha	pomocník Pohraniční stráže
Veřejná bezpečnost (vojsko MV)	-	Pomocná stráž Veřejné bezpečnosti
Sbor nápravné výchovy (Vězeňská služba)	-	-
Celní správa	-	-
Sbor požární ochrany (hasiči)	dobrovolné veřejné požární sbory (hasiči)	Svaz požární ochrany (hasiči)
-	Lidové milice	pomocník Lidových milic
Státní bezpečnost	-	důvěrník, agent, informátor
Zdravotnická záchranná služba, Báňská záchranná služba	-	Horská služba ČSČK

PŘÍKLADY SLIBU/PŘÍSAHY

Voják (1961)

- Já, občan Československé socialistické republiky, vědom si své čestné vlastenecké povinnosti, přísahám před bojovou zástavou věrnost pracujícím lidu vedenému Komunistickou stranou Československa.
- Slibuji, že budu vojákem statečným a ukázněným, že budu důsledně a iniciativně plnit ustanovení vojenských řádů, rozkazy velitelů a zachovávat vojenské tajemství. Svědomitě se budu učit ovládat vojenskou techniku a zbraně, svěřené mi pracujícím lidem a připravovat se na boj, abych mohl na rozkaz presidenta a vlády Československé socialistické republiky co nejlépe bránit svou rodnou vlast a její socialistický řád proti každému nepříteli.
- Pro obranu socialismu jsem vždy připraven stát pevně v řadách ozbrojených sil Československé socialistické republiky po boku Sovětské armády i armád ostatních socialistických zemí v boji proti jeho nepřítelům a nasadit i svůj život k dosažení vítězství.
- Tak přísahám!

PŘÍKLADY SLIBU/PŘÍSAHY

Příslušník Lidových milicí (1962)

- Já, příslušník Lidových milicí, přísahám, že budu vždy obětavě a věrně sloužit Komunistické straně Československa, dělnické třídě a své socialistické vlasti a upevňovat internacionální svazky se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi.
- Budu s plnou odpovědností a svědomitostí zvyšovat svou politickou a bojovou připravenost a uvědoměle plnit usnesení stranických orgánů, rozkazy nadřízených a všechny úkoly vyplývající z příslušnosti k Lidovým milicím.
- Jsem připraven chránit se zbraní v ruce zájmy strany, revoluční vymoženosti dělnické třídy a socialistický stát před vnitřním i vnějším nepřítelem a v případě potřeby nebudu váhat při jejich obraně položit i svůj život.
- Tak přísahám !

PŘÍKLADY SLIBU/PŘÍSAHY

příslušník SNB (1970)

- Já, příslušník Sboru národní bezpečnosti, slavnostně přísahám věrnost své socialistické vlasti – Československé socialistické republice, dělnické třídě a všemu pracujícímu lidu, vedenému Komunistickou stranou Československa.
- Slibuji, že budu čestným, statečným a ukázněným příslušníkem Sboru národní bezpečnosti, že budu neochvějně bránit socialistické společenské a státní zřízení, zákonná práva občanů a veřejný pořádek.
- Budu zdokonalovat svou politickou připravenost na základě marxismu-leninismu, úroveň svého všeobecného i odborného vzdělání a dbát o svou bezúhonnost. Přísně budu střežit státní a služební tajemství.
- Budu vždy rozhodně bojovat proti nepřátelům své socialistické vlasti, nepřátelům Svazu sovětských socialistických republik a ostatních spojeneckých socialistických zemí. Budu střežit přátelství a upevňovat spolupráci s lidem Svazu sovětských socialistických republik, ostatních spojeneckých socialistických zemí a bojový svazek s jejich ozbrojenými bezpečnostními sbory.
- Vynaložím všechny své síly a schopnosti a jsem připraven nasadit i život v boji za zájmy Československé socialistické republiky a při plnění jejich internacionálních závazků, v boji za vítězství míru a komunismu.
- Tak přísahám!

PŘÍKLADY SLIBU/PŘÍSAHY

Pomocná stráž Veřejné bezpečnosti (1984)

- Slibuji, že jako člen Pomocné stráže Veřejné bezpečnosti budu chránit zájmy Československé socialistické republiky, dělnické třídy a všeho lidu a aktivně přispívat k ochraně veřejného pořádku. Při své činnosti budu zachovávat zákony a ostatní obecně závazné právní předpisy a stanovenou povinnost mlčenlivosti.

PŘÍKLADY SLIBU/PŘÍSAHY

Pomocní Pohraniční stráž (1976)

- Já, pomocník Pohraniční stráže, slavnostně slibuji, že budu chránit Československou socialistickou republiku, zájmy dělnické třídy, všeho pracujícího lidu a aktivně přispívat k ochraně státních hranic, veřejného pořádku, bezpečnosti osob a majetku. Při své činnosti budu dodržovat zákony a ostatní právní předpisy a zachovávat státní tajemství.
- Tak slibuji.

PŘÍKLADY SLIBU/PŘÍSAHY

Příslušník Sboru požární ochrany (1985)

- Slibuji na svou čest a svědomí, že budu věrný Československé socialistické republice a jejímu socialistickému společenskému zřízení, budu chránit životy a zdraví občanů a majetek před požáry.
- Své povinnosti budu vykonávat svědomitě, důsledně plnit rozkazy a pokyny náčelníků a velitelů Sboru požární ochrany a při svém jednání budu mít stále na zřeteli zájmy socialistické společnosti.

SVAZARM/ZVÄZARM

- Masová **zájmová organizace** (členské příspěvky) provádějící brannou politiku strany mimo ozbrojené síly v letech 1951 až 1990 (součást Národní fronty)
- Následovnická organizace Svazu brannosti (1949: 20000 členů, 14 krajských velitelství, 6000 středisek branné výchovy)
- Asociace sdružující zájmové organizace využitelné pro rozvoj brannosti národa (1952: 8540 branných kroužků, 150000 osob ve výcviku, z toho 90000 branci)

VOJENSKÁ PŘEDPŘÍPRAVA (VOJENSKÉ ODBORNOSTI):

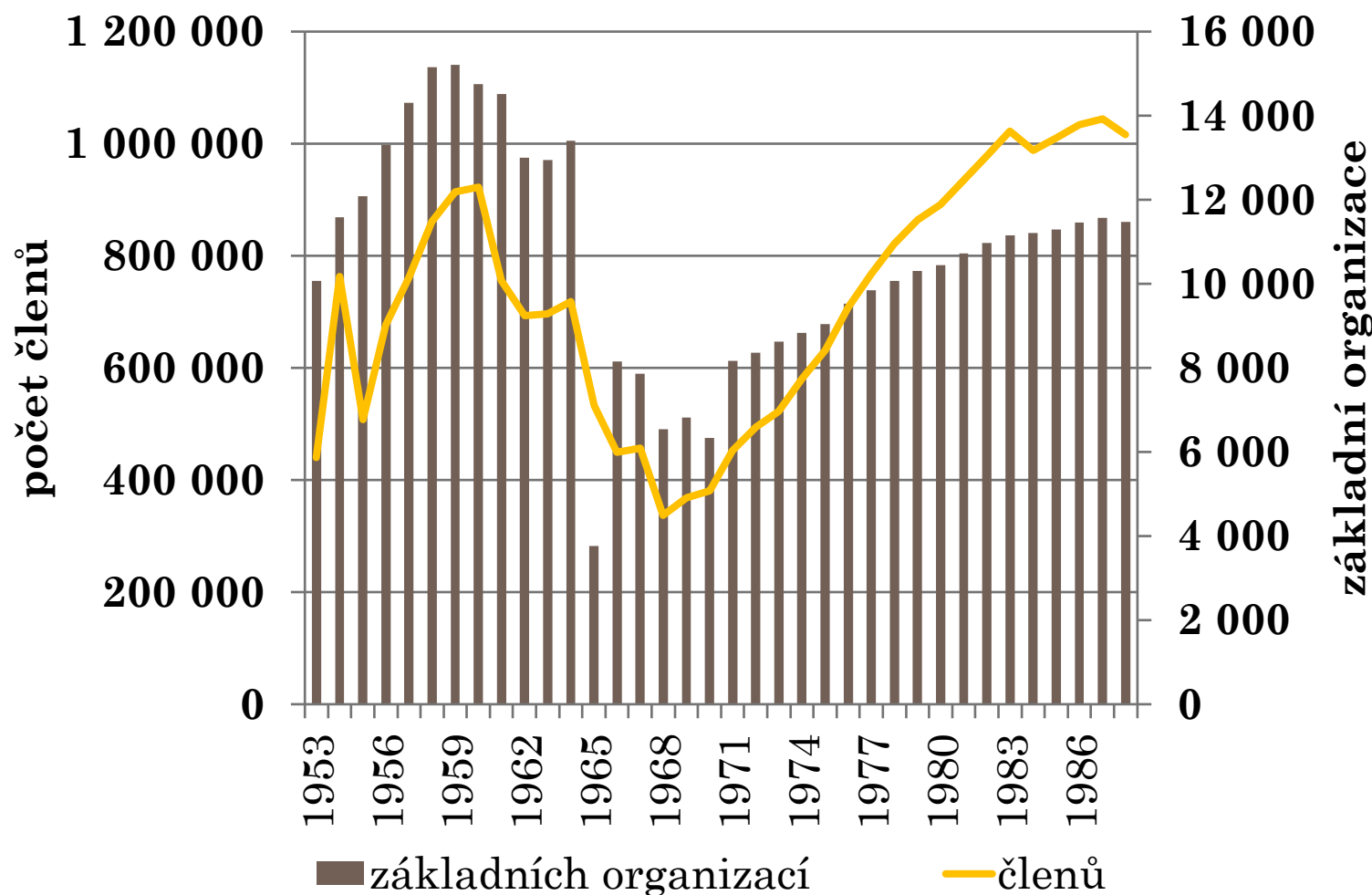
- branná výchova (1952: 8780 cvičitelů, 7526 agitátorů)
- civilní obrana/ochrana
- střelectví
- letectví a parašutismus
- řidiči motorových vozidel (využitelní i v národní ekonomice, např. traktoristé)
- spojovací příprava
- kynologie

DALŠÍ FUNKCE

- kontakt s vojenskými zálohami
- rozvoj branných sportů (vlastní střediska vrcholového sportu, udělování titulu mistr sportu/zasloužilý mistr sportu)
- zásobárna pracovní síly pro Národní frontu (akce „Z“, Spartakiáda)
- propagace ozbrojených sil (nábor do vojenských škol)
- výrobní a opravárenská základna
- dopravní výchova

VÝVOJ ČLENSKÉ ZÁKLADNY SVAZARMU V LETECH 1953 AŽ 1988

pramen: KROBÁT, J., KRUPIČKA, J. a BÍLEK, J. SVAZARM 1951-1991 [rukopis]

ODBORNÝ TISK (VÝBĚR)

- Amatérské rádio (1951, 1990: 14 tis. výtisků)
- Svět motorů (1952, 1990 361 tis. výtisků)
- Kynologie/Pes přítel člověka (1955, 1990 9 tis. výtisků)
- Střelecký sport (1957, 1990 16,5 tis. výtisků)
- Modelář (1963, 1990 59 tis. výtisků)
- Signál (1965, 1990 128 tis. výtisků)
- Letectví a kosmonautika (1965, 1990 68 tis. výtisků)
- Střelecká revue (1969, 1990 27 tis. výtisků)

LIDOVÉ MILICE

- Vojsko generálního tajemníka KSČ („osobní garda“)
- Vstup na principu členství v KSČ a absolvování základní vojenské služby
- Od 80. let úkoly teritoriální obrany (výrobní závody) i operační úkoly (boj s hloubkovým průzkumem)
- Vybavení předešlými generacemi zbraní vyřazenými z ČSLA

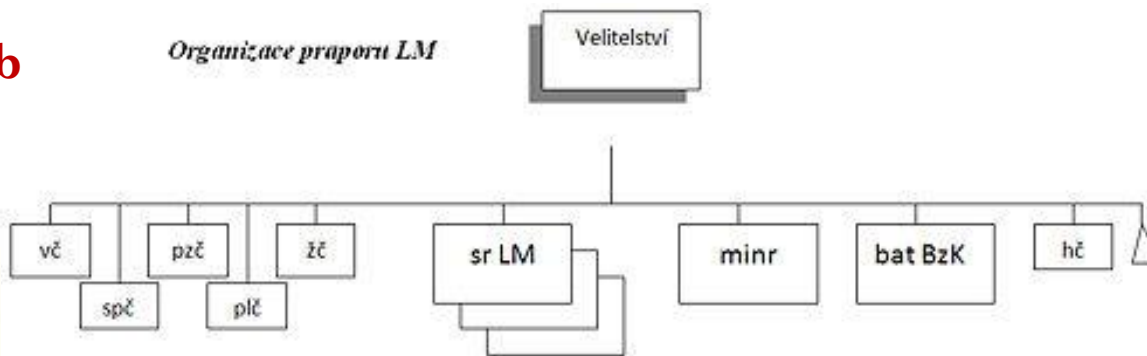
LIDOVÉ MILICE JAKO DOPLNĚK BEZPEČNOSTNÍHO SYSTÉMU

pr = 560 osob

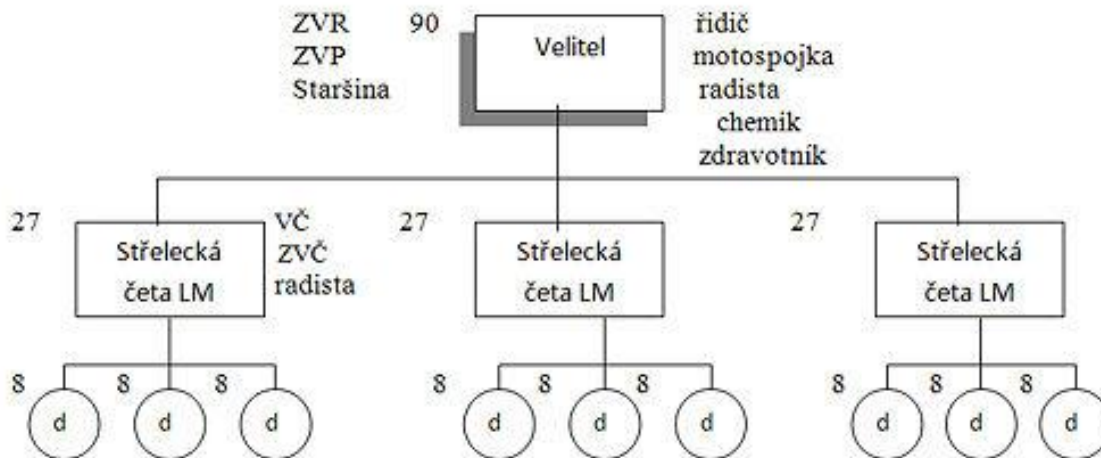
Vytváří kraj nebo město:	počty pr LM v záloze:			celkem
	hlavní velitel LM ČSSR	velitel LM v SSR	krajský velitel LM	
Praha - město	1		2	3
Středočeský	1		1	2
Východočeský	1		1	2
Jihočeský			1	1
Západočeský	1		1	2
Severočeský	1		1	2
Jihomoravský	1		2	3
Severomoravský	1		2	3
Bratislava - město			1	1
Západoslovenský			1	1
Středoslovenský		1	1	2
Východoslovenský			1	1
C E L K E M	7	1	15	23

LIDOVÉ MILICE JAKO DOPLNĚK BEZPEČNOSTNÍHO SYSTÉMU

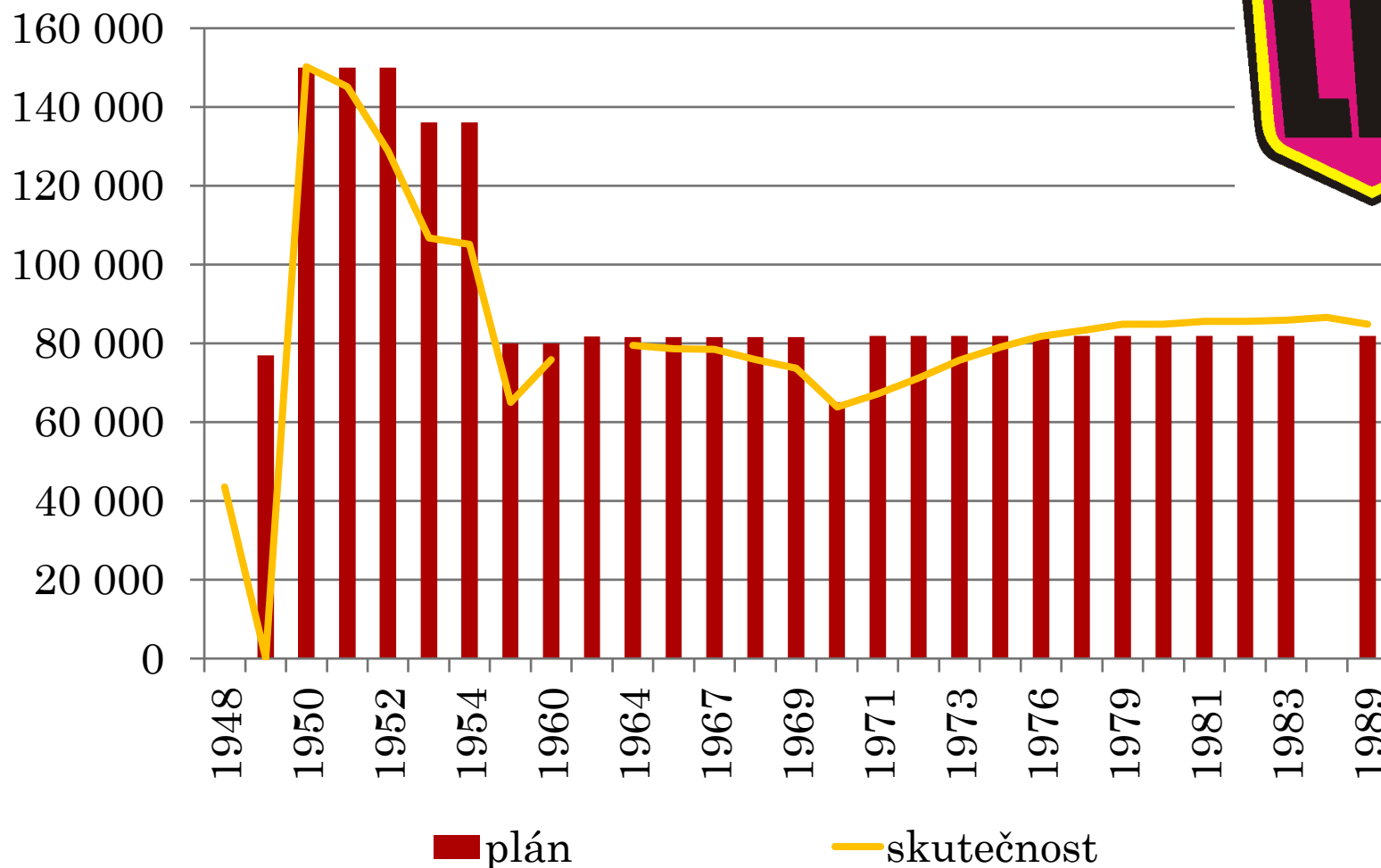
pr = 560 osob

Legenda: vč – velitelská četa   plč – četa VKPL   sr LM – střelecká rota
 spč – spojovací četa   žč – ženijní četa   minr - minometná rota
 pzč – průzkumná četa   hč – hospodářská četa   bat BZK – baterie BZK

LIDOVÉ MILICE JAKO DOPLNĚK BEZPEČNOSTNÍHO SYSTÉMU

PRINCIP SUBSIDIARITY

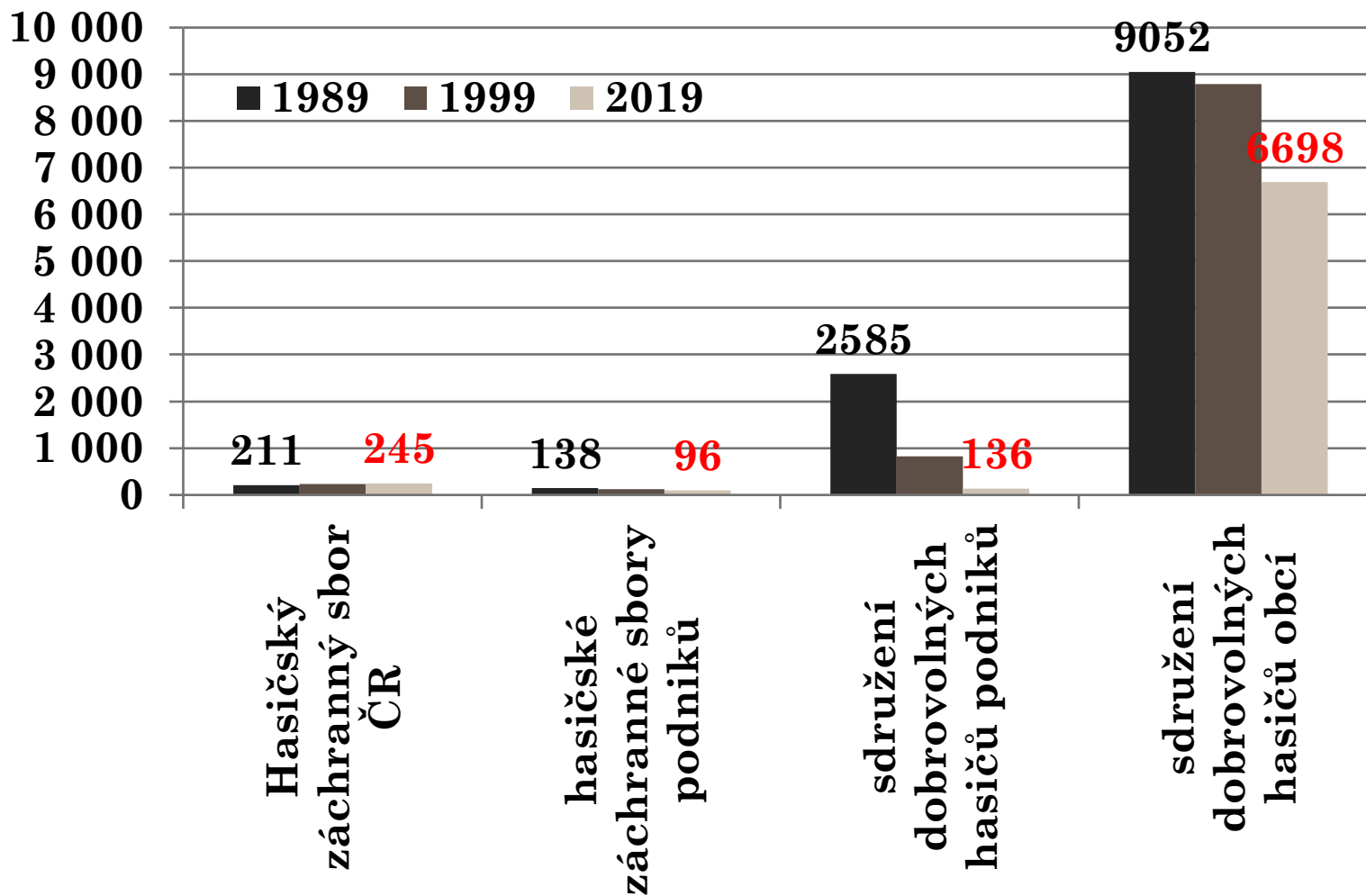
- lat. *subsidium* = pomoc, podpora
- politická zásada rozhodování
- rozhodování a zodpovědnost ve veřejných záležitostech se má odehrávat na tom nejnižším stupni hierarchie veřejné (politické) správy, která je nejbliže občanům
- vyšší patro správní hierarchie přebírá zodpovědnost, nestačí-li nižší kompetence nižších pater a je to v zájmu jak tohoto vyššího patra, tak i pater nižších (zde otázka: Kdo odpovídá za bezpečnost na katastrálním území?)

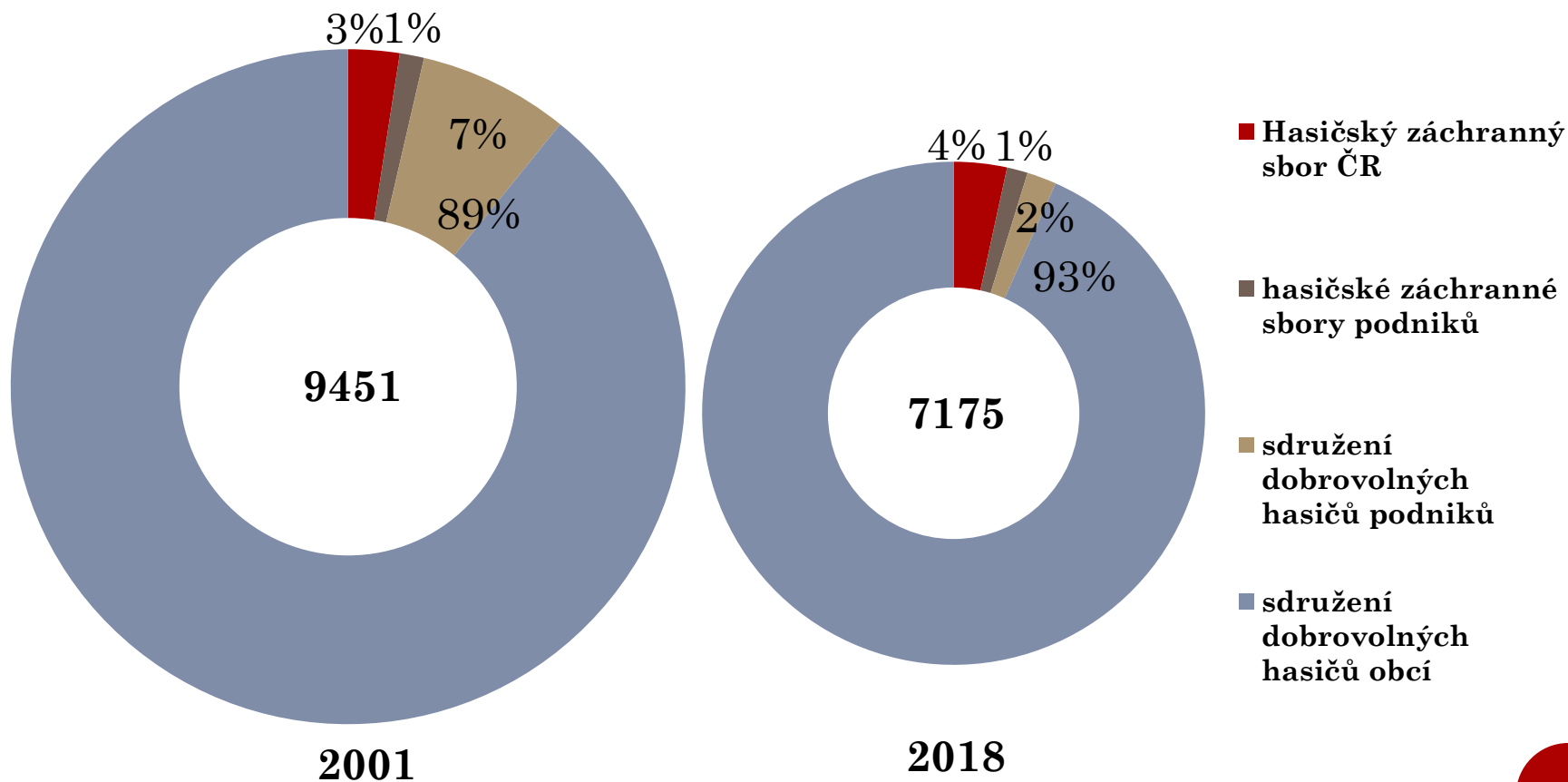
NEVOJENSKÁ MILICE

- Organizace na principu dobrovolnosti a ve prospěch veřejného zájmu na úrovni územních samosprávných celků.
- Síly a prostředky vyčleňovány ve prospěch místní vlády, ovšem pod kontrolou státu.
- Stát podporuje dobrovolnickou aktivitu, která není zaměřena vojensky, ale lze ji využít v případě vojenského řešení situace na daném území.

POČTY HASIČSKÝCH JEDNOTEK V ČR

POČET JEDNOTEK POŽÁRNÍ OCHRANY V ČR V ROCE 2001 A 2019

obcí v ČR: 6244 z toho méně než 1000 obyvatel: 4841

POČTY OSOB PŮSOBÍCÍ V POŽÁRNÍ OCHRANĚ V LETECH 2002 AŽ 2013 (K 31. 12.)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
příslušníci HZS ČR*	10530	10512	10517	10517	10559	9385	9419	9614	9614	9480	9330	9330
z toho směnových	6050	6443	6332	6443	6529	6529	6554	6599	6372	6190	6199	6249
obč. zam. HZS ČR	-	-	-	-	-	1132	1133	1183	1183	1183	1113	978
prof. hasiči v JHŽS podniků	3391	3391	3077	2563	2448	2350	2472	2430	2806	2866	2900	2831
členové JSDH obcí a podniků	95453	95453	90304	83679	78022	76026	74358	74205	73422	72633	70311	71053

* 2002-2005 zahrnuje i občanské zaměstnance.

Pramen: *Statistická ročenka: požární ochrana, integrovaný záchranný systém, Hasičský záchranný sbor ČR, 2002-2014*,
Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR

POČTY OSOB PŮSOBÍCÍ V POŽÁRNÍ OCHRANĚ V LETECH 1989, 2014–2018 (K 31. 12.)

	1989	2014	2015	2016	2017	2018	2019			
příslušníci HZS ČR	6463	9530	10659	9626	9745	9793	9950			
z toho směnových	-	6476	6441	6507	6773	6797	6939			
obč. zam. HZS ČR	-	978	1008	1074	1058	1057	1057			
prof. hasiči v JHZS podniků	4107	2900	2936	2899	2899	2899	3013			
členové JSDH obcí a podniků	140965	70503	70503	69735	68688	68463	67149			

Pramen: *Statistická ročenka: požární ochrana, integrovaný záchranný systém, Hasičský záchranný sbor ČR, 2015-2017*,
Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR

SLUŽEBNÍ PŘÍSAHA HASIČE

- Slibuji, že budu chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a jinými mimořádnými událostmi, a to i s nasazením vlastního života. Při plnění svých povinností se budu řídit Ústavou, zákony a dalšími právními předpisy, důsledně plnit rozkazy a pokyny svých nadřízených a při svém jednání budu mít na zřeteli obecný zájem.

VOJENSKÁ MILICE

- Organizace na principu dobrovolnosti a ve prospěch veřejného zájmu pod přímou kontrolou státu.
- Síly a prostředky vyčleňovány ve prospěch místní vlády na její žádost po rozhodnutí (vlády/ministra).
- Primární účel vojenské milice je vojenský (operační úkol), lze ji však využít pro potřeby vnitřní bezpečnosti (asistenční služby ozbrojených sil).

POČTY JEDNOTEK A PŘÍSLUŠNÍKŮ AKTIVNÍ ZÁLOHY V LETECH 2005 AŽ 2014 K 31. 12.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Počet jednotek	17	25	48	48	25	25	25	25	23	22
z toho pěší roty při KVV	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
Počet příslušníků	1312	1163	1094	1106	1099	1039	1093	1112	1132	1223
z toho při KVV	1231	1063	948	919	916	869	920	920	955	1032

pramen: *Ministerstvo obrany ČR/sekce plánování sil/sekce rozvoje a plánování sil*

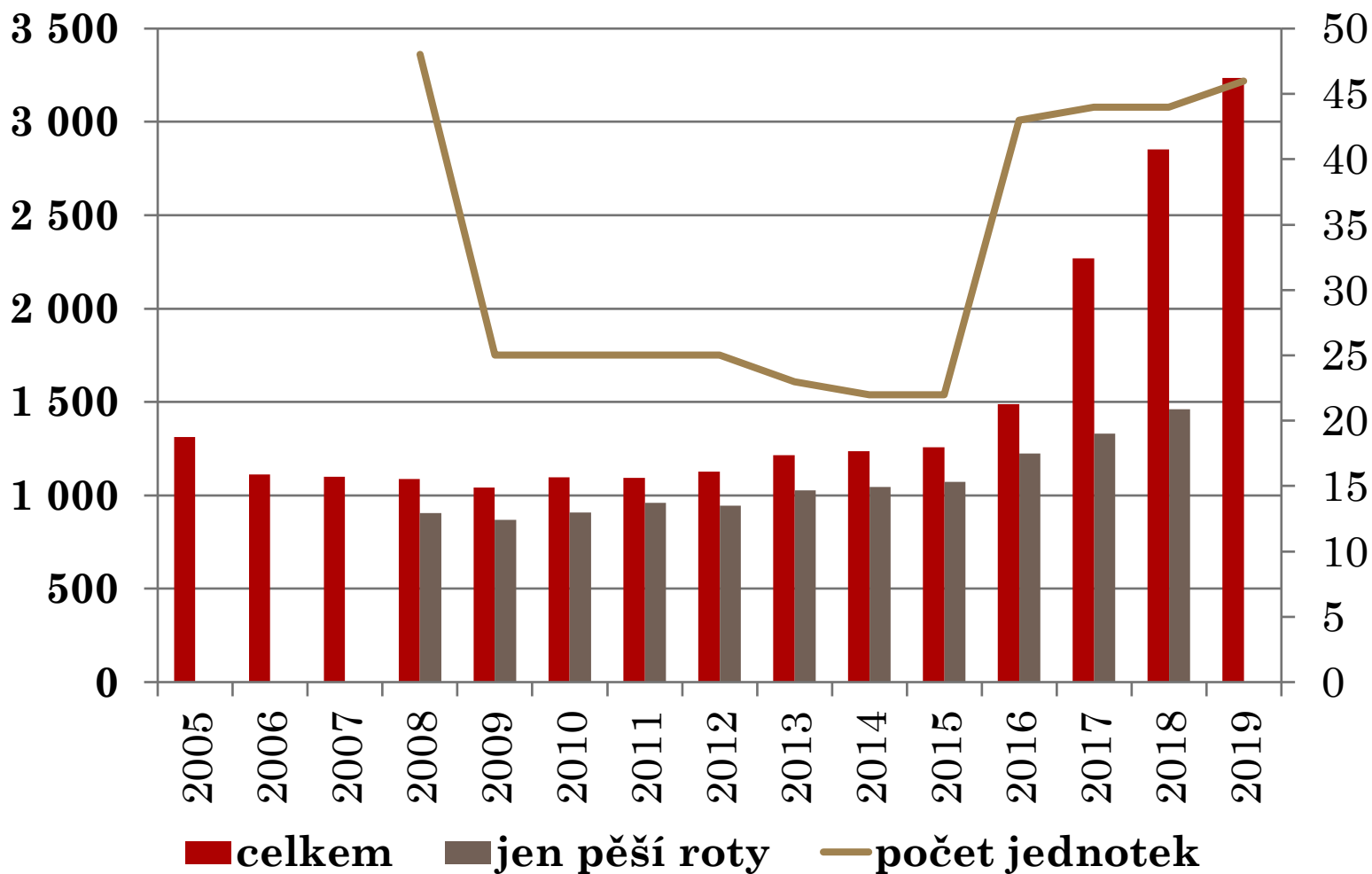

POČTY JEDNOTEK A PŘÍSLUŠNÍKŮ AKTIVNÍ ZÁLOHY V LETECH 2015 AŽ 2018 K 31. 12.

	2015	2016	2017	2018	2019
Počet jednotek	22	43	44	44	
z toho pěší roty při KVV	14	14	14	14	14
Počet příslušníků	1238	1488	2270	2853	3236
z toho při KVV	1044	1224	1331	1461	

pramen: *Ministerstvo obrany ČR/sekce plánování sil/sekce rozvoje a plánování sil*

VÝVOJ POČTŮ AKTIVNÍCH ZÁLOH V LETECH 2005–2019

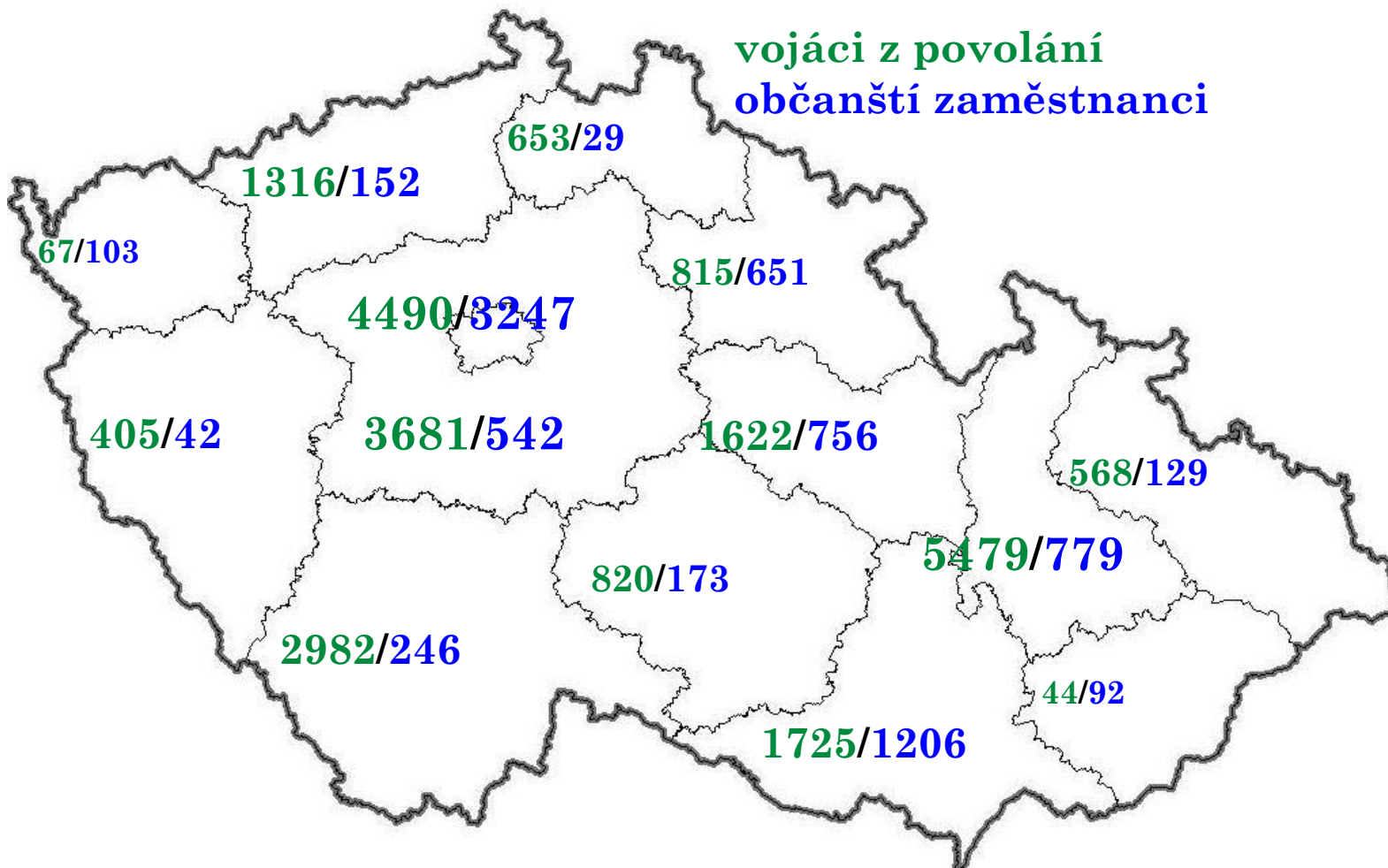

ČLENOVÉ ASOCIACE OBRANNÉHO A BEZPEČNOSTNÍHO PRŮMYSLU

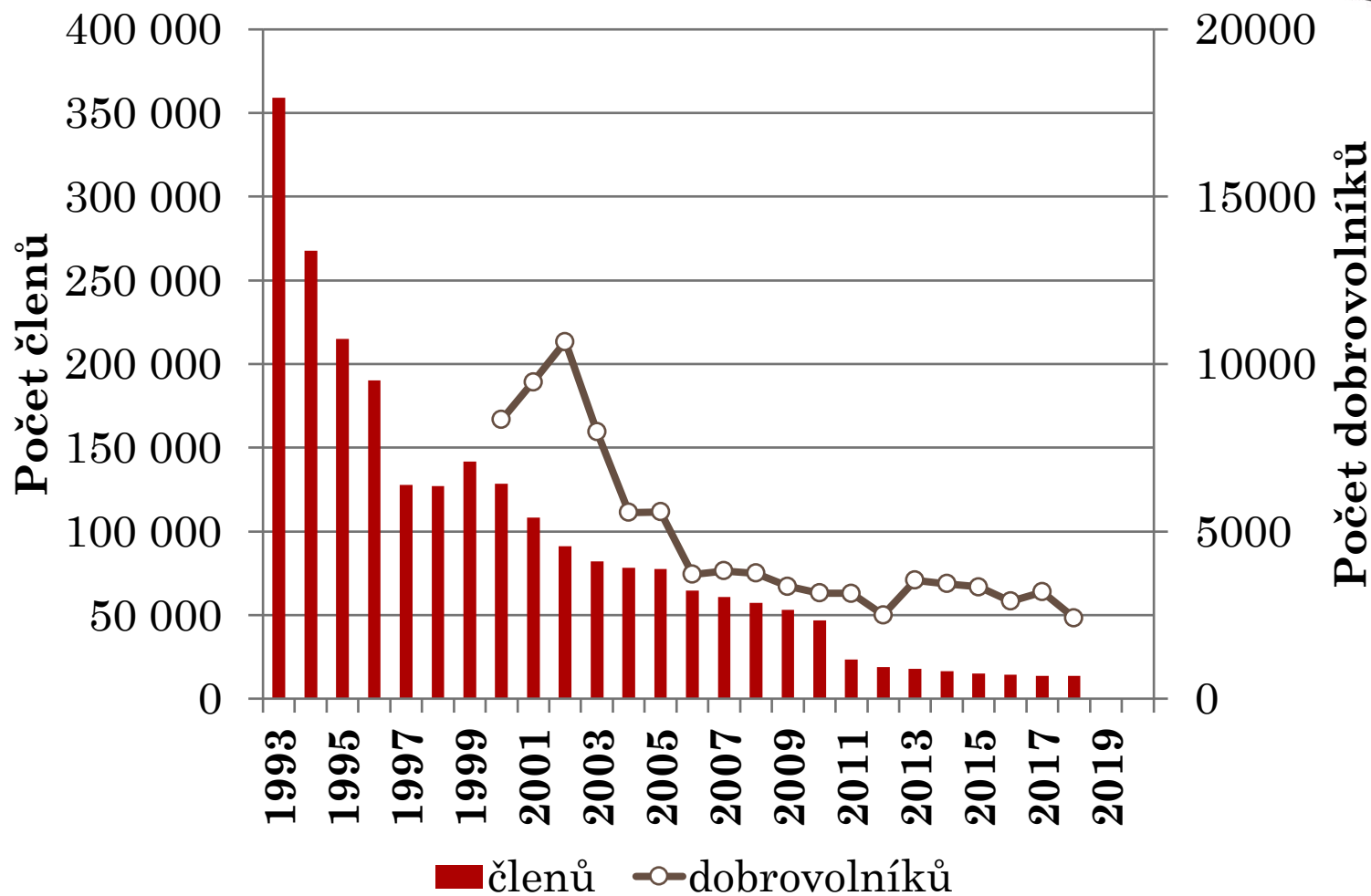

KONCENTRACE VOJÁKŮ A OBČANSKÝCH ZAMĚSTNANCŮ (2012)

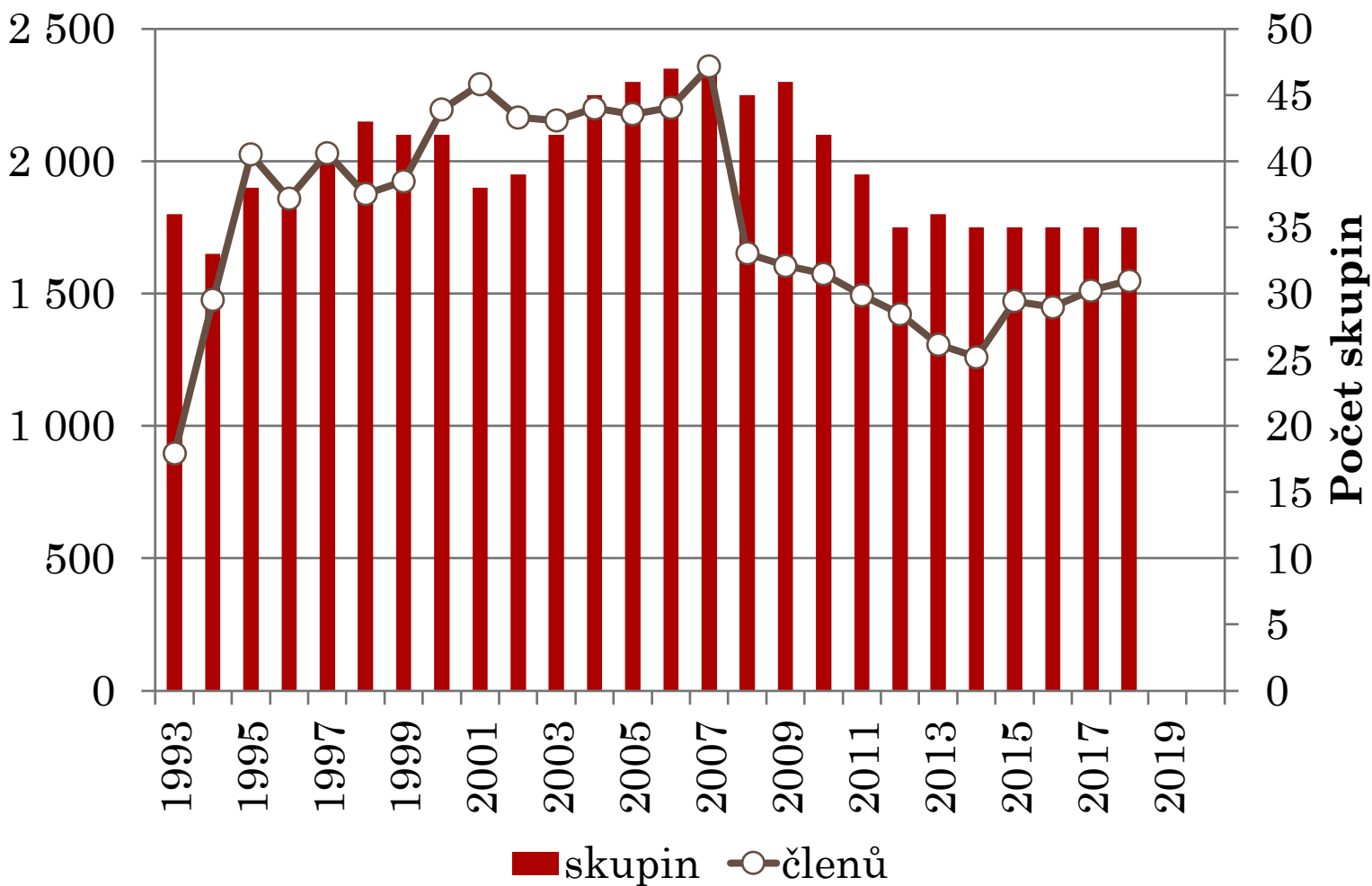
ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ

Ekonomika obrany a bezpečnosti

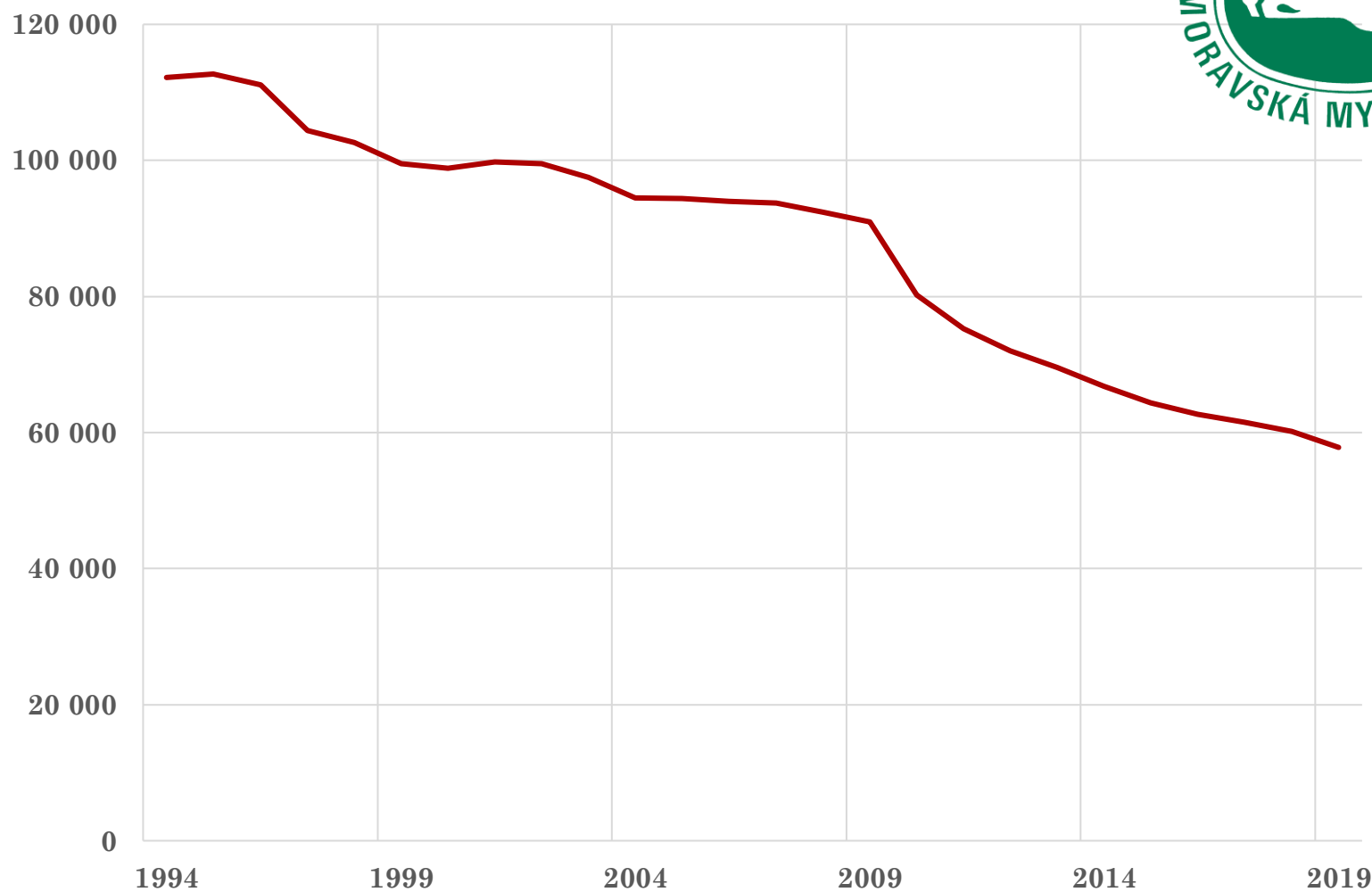
pramen: ČČK, výroční zpráva 1993–2020

VODNÍ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA ČESKÉHO ČERVENÉHO KŘÍŽE

Ekonomika obrany a bezpečnosti

ČESKOMORAVSKÁ MYSLIVECKÁ JEDNOTA

Ekonomika obrany a bezpečnosti

SHRNUTÍ

1. Jedním z práv občana je právo na zajišťování bezpečnosti sobě, svým blízkým, obci a státu. Takto se v bezpečnostním systému objevuje dobrovolnictví, jako protiklad k institutu donucení.
2. Na rozdíl od zaměstnanců, dobrovolníci za svou účast v bezpečnostním systému nedostávají odměnu za vykonanou práci, ale jejich činnost je označena jako veřejný zájem a takto je preferována, např. materiální podporou.
3. Dobrovolníci jsou v rámci bezpečnostního federalismu organizováni na úrovni obce nebo kraje jako tzv. civilní nebo vojenská milice. Hovoříme o para-militarismus.
4. Příkladem vojenské milice byly Lidové milice, jako vojsko Komunistické strany Československa. Nevojenskou milicí jsou dobrovolní hasiči ve sdružení ve spolcích dobrovolných hasičů. V bezpečnostním systému se však angažují i dobrovolníci Českého červeného kříže.

OTÁZKY A ÚKOLY

- Na stránkách Hasičského záchranného sboru ČR vyhledejte nejstarší a poslední ročenku požární ochrany/integrovaného záchranného systému a porovnejte velikost zastoupení jednotek požární ochrany tehdy a nyní. Zároveň porovnejte podíl nasazení jejich jednotlivých druhů. – Jaký je trend, pokud jde o angažování dobrovolníků a co z toho vyplývá pro dalších 10 let?
- Na stránkách Sdružení dobrovolných hasičů Čech, Moravy a Slezska vyhledejte poslední výroční zprávu. Prostudujte ji a zkuste odhadnout jaký význam mají dobrovolní hasiči pro rozvoj obce.
- Na stránkách Českého červeného kříže vyhledejte poslední výroční zprávu, věnujte pozornost struktuře kolektivních členů. Proč se v činnosti ČCK angažuje podnikatelský subjekt?
- Česká republika prochází demografickým stárnutím a vyhledáváním venkova. Co to znamená pro význam práce dobrovolníků v ČR obecně, a co pro malé obce?